

پیشگفتار مؤلفین

سیستم کنترل‌های داخلی مناسب که استقرار آن از وظایف مدیریت شرکت است، همواره در جهت حفاظت از منابع و اموال شرکت در مقابل سوءاستفاده و اتلاف، افزایش توان شرکت در تهیه و نگهداری سوابق و مدارک مناسب حسابداری و پردازش و گزارش اطلاعات مالی مطلوب و همچنین بالا بردن کارایی عملیات شرکت، اثرات سازنده‌ای دارد.

نامه‌ی مدیریت ارائه‌ی گزارش به هیئت مدیره و یا نماینده‌ی وی است که عموماً شامل نقاط ضعف کنترل‌های داخلی و سیستم‌های حسابداری است، لیکن در مواردی تحریف و عدم رعایت قوانین و مقررات مربوط که الزام به درج در گزارش حسابرسی نیست را نیز شامل می‌شود. حسابرس مستقل هرگونه اثر موارد یادشده را بر صورت‌های مالی برای درج در گزارش حسابرسی و یا نامه‌ی مدیریت ارزیابی می‌کند.

بر اساس استاندارد حسابرسی شماره‌ی ۱۰۰۷ «ملاحظات خاص در به‌کارگیری استانداردهای حسابرسی ارتباطات با مدیریت» ارائه‌ی گزارش درباره‌ی سیستم کنترل داخلی یا هر مطلب دیگری به مدیریت، ضرورت ارزیابی هرگونه اثر آن را بر صورت‌های مالی یا حسابرسی نفی نمی‌کند و جایگزین مناسبی برای تأکید بر یک مطلب خاص یا درج بند شرط در گزارش حسابرسی محسوب نمی‌شود.

اهداف کنترل‌های داخلی شامل موارد زیر است:

الف) اثربخشی و کارایی عملیات

ب) قابلیت اتکای گزارشگری مالی

ج) رعایت قوانین و مقررات مربوط

طبق دستورالعمل کنترل‌های داخلی برای شرکت‌های ناشران پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرا بورس ایران مصوب ۱۳۹۱/۰۲/۱۶ سازمان بورس و اوراق بهادار، مدیریت ارشد شرکت باید کمیته‌ی حسابرسی را زیر نظر هیئت‌مدیره مطابق با ضوابط سازمان تشکیل دهد. علاوه بر این، شرکت باید واحد حسابرسی داخلی را زیر نظر کمیته حسابرسی تشکیل دهد. واحد حسابرسی داخلی باید به‌طور مستمر اثربخشی سیستم کنترل‌های داخلی را مورد بررسی و ارزیابی قرار داده و نتایج را به کمیته‌ی حسابرسی و هیئت‌مدیره گزارش نماید و روش‌های بهبود سیستم کنترل‌های داخلی را پیگیری نماید. همچنین هیئت‌مدیره مکلف است نسبت به استقرار و به‌کارگیری کنترل‌های داخلی مناسب و اثربخش به‌منظور دستیابی به اهداف شرکت، اطمینان حاصل نماید. در ضمن، حسابرس مستقل شرکت موظف است در گزارش خود به مجمع عمومی صاحبان سهام در خصوص استقرار و به‌کارگیری سیستم کنترل‌های داخلی مناسب و اثربخش توسط شرکت، با توجه به چارچوب کنترل‌های داخلی ذکرشده در فصل دوم این دستورالعمل، اظهار نظر کند. در صورتی که نقاط ضعف بااهمیتی در سیستم کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی شرکت وجود داشته باشد ولی در گزارش کنترل‌های داخلی هیئت‌مدیره افشا نشده باشد یا افشای آن ناقص باشد، این موضوع باید در گزارش حسابرس تصریح و نسبت به اثرات آن بر دستیابی شرکت به اهداف تعیین‌شده موضع‌گیری شود.

طبق استاندارد حسابرسی شماره ۱۰۰۷ «ملاحظات خاص در به‌کارگیری استانداردهای حسابرسی ارتباطات با مدیریت» ارائه‌ی پیشنهادهای اصلاحی درباره‌ی سیستم کنترل‌های داخلی، محصول فرعی حسابرسی صورت‌های مالی است نه هدف اصلی آن؛ با این حال، این پیشنهادهای برای صاحب‌کار باارزش است. حسابرس باید مدیریت را از نقاط ضعف بااهمیتی که در طراحی یا اجرای سیستم‌های حسابداری و کنترل داخلی می‌یابد، به‌موقع آگاه کند. حسابرس پس از ارائه‌ی گزارش درباره‌ی سیستم کنترل داخلی و پیشنهادهای لازم برای انجام اقدام‌های اصلاحی به مدیریت، معمولاً اقدام‌های انجام‌شده توسط مدیریت و دلایل رد برخی پیشنهادهای ارزیابی می‌کند. حسابرس می‌تواند با توصیف اقدام‌های اصلاحی مدیریت در گزارش بعدی سیستم کنترل

داخلی، مدیریت را به ادامه این روند ترغیب نماید. اهمیت یافته‌های حسابرس درباره سیستم‌های حسابداری و کنترل داخلی ممکن است باگذشت زمان تغییر کند. هرگونه پیشنهاد ارائه شده در حسابرسی سال‌های گذشته که اقدام اصلاحی مربوط به آن انجام نشده و نارسایی مربوط در سال مورد رسیدگی همچنان وجود دارد، عموماً در گزارش سیستم کنترل داخلی سال مالی مورد گزارش، تکرار یا به گزارش‌های قبلی عطف داده می‌شود.

در این مجموعه ی گردآوری شده که بر اساس تجارب و یافته های مؤلفین و استفاده از نمونه نامه‌های مدیریت شرکت‌های متعدد و همچنین استفاده از نقطه نظرات اساتید و همکاران محترم به شرح زیر، نمونه رایج نقاط ضعف کنترل‌های داخلی شرکت‌ها به همراه پیشنهادهای کاربردی برای اصلاح آن ارائه می‌شود.

امید است که مطالب این کتاب برای مدیران، حسابداران، حسابرسان داخلی، کمیته‌ی حسابرسی، حسابرسان مستقل، اساتید دانشگاه و دانشجویان رشته حسابداری و سایر رشته‌های مرتبط، مفید واقع شود.

از راهنمایی‌های ارزشمند آقایان دکتر امیر کلانتر مهرجردی (استادیار دانشگاه آزاد اسلامی) و مهدی مرادی (حسابدار رسمی و کارشناس رسمی دادگستری) در این کتاب نیز سپاسگزاریم.

کاظمی - توسلی

پاییز ۱۳۹۵